

LEXIKON

II. díl

pro mladé a začínající zahrádkáře

Josef Klimeš

Jiří Froněk

ČZS

1997

Lektorovali: RNDr. Svatopluk Cvrček
Jiří Tengler
Ing. Josef Nejedlo

LEXIKON

II. DÍL

PRO MLADÉ A ZAČÍNÁJÍCÍ ZAHRÁDKÁŘE

PaedDr. Jiří Froněk
RNDr. Josef Klimeš

Český zahrádkářský svaz
1997

Milí mladí přátelé,

protože vydání "Lexikonu pro mladé a začínající zahrádkáře" se setkalo s velmi příznivým ohlasem, připravili jsme jeho pokračování. Najdete zde nová hesla, která navazují a doplňují obsah předchozí publikace. Kromě okruhů známých z loňského vydání jsou zařazeny ještě další okruhy, a to Ochrana rostlin a Nářadí a pomůcky. Nenajdete v nich, stejně jako v ostatních okruzích, pochopitelně všechno, berte je jako nástin a motivaci k získávání dalších podrobnějších informací.

Na konci publikace je rejstřík, který vám usnadní orientaci, pokud budete potřebovat rychle najít určité heslo. Obě publikace společně obsahují potřebný objem vědomostí, které by měl mladý zahrádkář zvládnout, a ještě něco navíc. Pokud byste měli náměty k vysvětlení dalších hesel nebo dějů, napište na Český zahrádkářský svaz. Když se pak sejde více námětů, které by stály za samostatnou publikací, jistě vám komise republikové rady ČZS pro práci s mládeží vyjde vstříc a podpoří její vydání.

Hodně úspěchů v zahrádkaření i v doplňování svých vědomostí přeji

autoři

Autoři děkují všem, kteří se jakýmkoliv způsobem přičinili o vydání obou svazků "Lexikon pro mladé a začínající zahrádkáře" za obětavou práci i pomoc. Vyplatila se.

O b s a h

1. Obecné pojmy	5
2. Botanika	8
3. Půda a výživa rostlin	12
4. Květinářství, sadovnictví	14
5. Ovocnářství	18
6. Zelinářství	20
7. Ochrana rostlin	22
8. Nářadí a pomůcky	24
9. Ekologie	26
10. Člověk a zdraví	30

1. Obecná část

acidita

- kyselost (např. půdy), odstraňování kyselosti viz heslo vápno

agronom

- odborník pro polní hospodářství

agrotechnika

- soubor pěstitelských a technických opatření pro pěstování zemědělských plodin

anaerob

- organismus nepotřebující k životu vzduch (např. bakterie tetanu, sírné bakterie)

aróma

- vůně, lákadlo pro hmyz za účelem opylení

bakteriofág

- virus napadající bakterie. často i choroboplodné

bakteriösa

- choroba rostlin způsobená bakteriemi

balzám

- vonná pryskyřice, kterou vytvářejí některé rostliny (např. borovice kanadský balzám)

biogeochemie

- vědní obor zabývající se účastí živé hmoty a produktů jejího rozkladu na oběhu látek v přírodě

biochemie

- vědní obor zabývající se složením, přeměnami a funkcí látek v živých organismech

celulóza

- složitý cukr (sacharid), uplatňující se jako stavební materiál při stavbě těla rostlin. Též surovina pro průmysl (např. výroba papíru)

certifikát

- osvědčení, průkaz, potvrzení

DDT

- velmi účinný nervový jed proti hmyzu. V současné době zakázaný, neboť je nebezpečný pro přírodu i člověka (karcinogenní)

defekt

- poškození, vada

deformace

- změna tvaru, podoby, často způsobená vnějším násilným působením

dendrologie

- nauka o dřevinách

demineralizace

- odstraňování rozpuštěných minerálních látek

deratizace

- hubení škodlivých hlodavců (např. myši, hryzců apod.)

diferencování

- zjišťování odlišnosti, rozrůžňování

estetika

- nauka o podstatě a projevech krásy

exot

- organismus, pocházející ze vzdálených krajů (např. rostlina, živočich)

farma

- základní jednotka zemědělské výroby (např. rodinná farma)

flos (též flór)

- květ

flóra

- souhrn rostlin v určitém území. Přeneseně soubor rostlin i s mikroorganismy, včetně půdních bakterií (odvozeno od jména římské bohyně kvetoucí přírody)

fytoecnologie

- nauka o společenstvích rostlin

fytopatologie

- nauka o chorobách rostlin

gen

- základní jednotka dědičnosti uložená v chromozómech buněčného jádra

geotropismus

- orientace částí rostlin ve směru působení zemské tíže

glycerin

- trojsytný alkohol, základ rostlinných a živočišných tuků

herbář

- sbírka lisovaných sušených rostlin s údaji o nich

hydrofyt

- vodní rostlina (např. stulík, leknín, rdest)

hygiéna

- nauka o zdravém způsobu života

chinin

- rostlinný jed (alkaloid) obsažený v kůře stromu chinovníku červeného. Alkaloid je

používaný jako lék ve formě soli při hořečnatých onemocněních a zimnici

chlorofyl

- listová zeleň v tělískách buněk zelených rostlin (chloroplastech), s jejichž pomocí je uskutečňována fotosyntéza (viz heslo fotosyntéza)

chloróza

- blednutí (žloutnutí) listů způsobené úbytkem chlorofylu (zeleně listové) při poruše látkové výměny nebo činností parazitů

iluze

- nesprávná, falešná představa, vjem neshodující se se skutečností

jarovizace

- uměle vedený proces urychlující vývoj rostlin regulací teploty a vlhkosti. Umožňuje např. zasít podzemní odrůdy až na jaře a vyloučit tak některé nepříznivé vlivy

joule (džaul)

- jednotka množství tepla (J) používaná též u potravin, dříve kalorie; 1 cal = 4.18683 J (viz heslo kalorie)

kapilarita

- schopnost půdy vést vodu vzhůru (vzlínavost) - viz heslo kapilára

karbolin

- desinfekční prostředek na dřevo (kūly do země), připravovaný z dehtu

karoteny

- barevné uhlovodíky z rostlinných tkání (v mrkvi např. provitamin A)

kastrace

- umělé odstranění tyčinek nebo pestiků za účelem odejmutí možnosti opylení vlastním pylem (hojně při tvoření nových odrůd a kultivarů rostlin)

katastr

- zakreslení a soupis pozemkového majetku

kefir

- kysané kravské mléko alkoholicky zkvašené činností mikroorganismů - kvasné bakterie

kontrast

- naprostá nepodobnost, odlišnost vlastností, opak (např. světlo a stín, světlá a tmavá barva, vysoký a nízký)

lanolín

- tuk z ovčí vlny, výborně se hodící k ošetření rukou po práci na zahrádce

lexikon

- slovník obsahující věcný výklad hesel

limonen

- vonná část pomerančového oleje

lokalita

- naleziště vyznačující se výskytem něčeho pozoruhodného (např. rostlin, živočichů, nerostů)

marináda

- tekutina s kořením, do níž se nakládají různé druhy masa, ryb, ovoce či zeleniny, aby nezmeřly a měly výraznější chuť

melanin

- tmavé barvivo, které zbarvuje rostlinné a živočišné buňky. U člověka např. způsobuje "zhnědnutí kůže" při opalování a tím ji chrání před účinky záření. Melanin je tak jedním z důkazů spojitosti a propojenosti života na Zemi

monosacharid

- jednoduchý cukr (sacharid), např. ovocný cukr - glukóza, hroznový cukr

motiv

- nejjednodušší tematický prvek uměleckého díla nebo jiné činnosti, základní námět (též při tvoření parku, skalky apod.)

mycelium

- podhoubí skládající se z jemných vláken rozrůstajících se v podkladu (u dřevokazných hub ve dřevě)

mykologie

- nauka o houbach

naturálie

- zemědělské plodiny, suroviny či produkty poskytované místo mzdy

nektar

- sladká šťáva vylučovaná v květech jako lákadlo pro hmyz

nukleus

- buněčné jádro obsažené až na malé výjimky ve všech buňkách organismů

organismus

- soubor orgánů a orgánových soustav živočišného nebo rostlinného těla, jedinec

ozón

- tříatomový kyslík (O₃), který v přízemní vrstvě může organismům škodit (např. při smogu). Ve vyšších vrstvách atmosféry naopak chrání před škodlivými kosmickými paprsky (viz heslo ozónový obal)

parazitologie

- nauka o cizopasnících (parazitech) - viz heslo parazit

produkt

- látka vzniklá např. biologickým nebo chemickým pochodem v organismu nebo pocházející z organismu (např. plody ovocných rostlin)

rafinace

- čisticí proces, při kterém se odstraňují nežádoucí příměsi (např. při výrobě moštu, cukru)

rekultivace

- soubor činností směřujících k probuzení urodnosti neplodných nebo zavažených území po těžbě hornin či nerostů

sacharóza

- řepný nebo třtinový cukr (sacharid)

salmonelóza

- choroba vyvolaná bakterií salmonelou (viz heslo salmonela)

siláž

- konzervace zeleného krmiva pro dobytek na zimu v silážních jamách

technologie

- způsob zpracování surovin, materiálů nebo souhrn výrobních způsobů k získávání určitého produktu (také zemědělská technologie)

variabilita

- rozmanitost (např. organismů). Vytváří se přizpůsobováním organismů vnějším podmínkám prostředí

zóna

- určitá oblast těla nebo buněk u rostlin či živočichů, jinak též úsek krajiny uzpůsobený určitému účelu (např. klidová zóna, ochranná vodárenská zóna)

zoocenologie

- nauka o společenstvech živočichů (viz heslo společenstva organismů)

zoogamie

- přenášení pylu rostlin živočichy, zejména hmyzem (viz heslo pyl)

zoochorní rostliny

- skupina rostlin, jejichž semena roznášejí živočichové (např. třešeň, černý bez, lopuch, trojzubec)

želé

- přípravek připomínající rosol (výrobek obvykle z ovoce) - viz heslo želatina

2. Botanika

borka

- vnější, odumřelá a odlupující se část krycích pletiv stonku dřevin

brylka

- pylová zrnka prašného váčku slepená v útvar přenášený jako celek opylujícími hmyzem

bylinný stonek

- zelený, měkký, nezdřevnatělý stonek (viz heslo bylina)

četný list

- list dlaniť složený ze tří až mnoha lístků
- též lichospeřený, sudospeřený (např. jahodník, jirovec maďal)

člen květní

- jednotlivá část květu (lístky kališní, korunní, okvětní, tyčinky, pestíky)

děrnatá tobolka

- tobolka otevírající se děrami (např. hledíky)

dřeviny

- vytrvalé rostliny se zdřevnatělými stonky (stromy, keře, keřiky, polokeře) - viz heslo dřevo

dvoubratré tyčinky

- tyčinky nitkami spolu srostlé ve dva svažečky (např. hrách a další bobovité rostliny, lecha jarní, dymnivka),

dvoumocné tyčinky

- čtyři tyčinky, a to dvě kratší a dvě delší (např. u hiuchavky a dalších rostlin hluchavkovitých)

dvůrek

- horní plochá část plodu ohraničená zvýšeným okrajem (např. rmen rolní)

esovitý oddenek

- oddenek zakřivený ve tvaru písmene S

forma

- patrná odchylka od normálních znaků druhu, častá u okrasných rostlin

fylokládie

- zelené, čárkovitým listům podobné stonky (např. chřest lékařský)

hlávka (strboul)

- květenství, ve kterém jsou krátce stopkaté nebo přisedlé květy nahromaděné až na samém konci stonku (např. jetel)
- vejčité nebo kulovité útvary z hustě nahlučených listů (např. locika, salát)

hostitel

- živá rostlina, ze které cizopasná nebo polocizopasná rostlina (např. jmelí) čerpá živiny

hroznovitá květenství

- květenství s postranními větévkami, nepřerůstajícími vrteno. Rozkvětání postupuje odzdoła nahoru nebo od kraje do středu (viz hrozen, lata, klas, jehněda, okolík, úbor, chocholík, palice)

chlopně

- díly plodů, na které se některé zralé suché plody rozpadají (např. u hrachu, violky vonné)

chmyří

- dlouhé, měkké chlupy na semeni

jahoda

- souplodí nažek na vyklenutém a zdužnatěném květním lůžku (např. jahodník)

jalová rostlina

- neplodná rostlina

jařmo

- pár vstřícných nebo sblížených lístků zpeřeného květu (např. hrách setý, jasan ztepilý)

jednobratré tyčinky

- tyčinky srostlé v jeden svazek (např. slézy, len setý)

jednoduché květenství

- květenství, jehož větve nebo stopky jsou zakončeny květy (viz květenství)

jehličnan

- vytrvalá nahosemenná rostlina s jehlicovitými nebo šupinkovitými listy, často na zimu neopadávajícími (viz heslo jehlicový list)

klasovitý hrozen

- hrozen s kratičce stopkatými květy (např. jitrocel)

kolénko

- uzlina na stéble (např. u travin), upevňující jeho stavbu

koruna stromu

- rozvětvená část stromu na vrcholu kmene

kosodřevina

- porosty horské borovice - kleče - nacházející se ve vysokých horách

kožovitý obal

- pevný, tuhý, tlustý obal (např. plodu)

kracovitý list

- list po obou stranách rozdělený do nestejných úkrojků směřujících svými špičatými konci dolů (např. pampeliška)

krajoběžná žilnatina

- zpeřená žilnatina s žilkami dosahujícími až k okraji čepele (viz heslo zpeřený list)

krovky

- zvětšený obal plodu, třemi vnitřními okvětními lístky (např. šfovík)

kružel

- jednoduché vrcholichnaté květenství se značně zkráceným hlavním vršenem ukončený květem (viz heslo vrchlík, např. sitinovitě rostliny)

křivolaký list

- vlnitě zprohýbaný list

kumarin

- vonná látka (silice) obsažená v některých rostlinách (viz heslo silice)

květní obaly

- vnější listovité členy květní tvořené lístky tvarem i barvou stejnými (okvěti) nebo rozlišenými v kalich a korunu

laločnatý list

- jednoduchý list, rozdělený až asi do jedné třetiny směrem k hlavní žilce v úkrojky zpeřené nebo dlaniťe uspořádané (např. tykev obecná, okurka obecná)

levotočivý stonek

- stonek ovíjející se kolem opory proti směru otáčení hodinových ručiček (např. svlačec rolní)

lilákový květ

- světle fialový květ - lila barva

listence

- dva listenové útvary na květní stopce (např. violky)

lupiny

- ploché, k povrchu rostliny přitisklé šupinkovité chlupy

makovice

- plod suchý, pukavý (tobolka), otvírající se děrami (např. mák setý)

malina

- souplodí - skupina plodů (peckoviček) na zdužnatělém květním lůžku

míšek

- dužnatý obal kolem semene (např. tis červený)

mléčnice

- trubicovité větvené buňky v těle rostlin obsahující mlékovitou šťávu (např. mák setý, vlažtovník)

mnohobratré tyčinky

- nitky tyčinek spolu srostlé ve tři nebo více svazků (např. třezalka, lípa)

mnohomanželné rostliny

- rostliny mající trojí druh květů - obouplavé (mají tyčinky i pestíky), prášnikové (mají pouze tyčinky) a pestíkové (mají pouze pestíky). Jako příklady je možno uvést jasan, javory

nadvinutý list

- list s okraji zavinutými na líc (např. u tučnice)

nehet (v květu)

- dolní zúžená část volných lístků korunních (např. u hvozdíku)

nesouměrnost částí těla

- část rostliny s nestejnými polovinami na obou stranách od osy souměrnosti (např. list, lístek, květ)

obalíček

- soubor listenů uspořádaný v přeslenu (viz heslo) pod okoličkem (viz heslo listen)

obvodové květy

- okrajové květy v květenství (viz heslo květenství)

ocasatě nažky

- nažky s prodlouženou chlupatou čnělkou (viz heslo čnělka)

odění

- soubor chlupů na povrchu rostliny

ojíněná část rostliny

- tenká vosková vrstva (často naředlá) na povrchu těla rostlin (např. u listů, plodů)

osten

- tvrdý, tuhý špičatý útvar vznikající zpravidla z pokožkových pletiv - odlomitelných zdřevnatělých chlupů (např. u růží)

ostěra

- blanka zakrývající skupinu výtrusnic (např. u kapradin)

ostruha

- kališní nabo korunní lístek protažený v dutý kuželovitý nebo válcovitý útvar (např. oriček)

ostružina

- souplodí (skupina plodů) peckoviček na zdužnatělém květním lůžku (viz heslo okvětní lůžko)

ouško

- úkrojek (pochva) řapíku nebo čepele objímající buď řapík nebo část stonku

ozimé rostliny

- jednoleté rostliny klíčící na podzim, avšak kvetoucí, plodící a odumírající v příštím roce (např. pšenice, některé odrůdy zelenin)

pakorunka

- lupenitě, volně nebo srostlé výrůstky na vnitřní straně okvěti nebo koruny květu (např. narcis)

palice

- květenství klas se ztlustlým nebo zdužnatělým středem - vřetenem (např. kukuřice setá)

palisty

- výrůstky na spodině řapíku, podobně drobným lístkům (např. u růží, violek, třešní)

panašovaný list

- list s bílými nebo žlutými skvrnami nebo proužky bez zeleně listové (např. Scindapsus, Tenura)

paždí listů

- úžlabí listů

pavéza

- horní a největší lístek korunní u některých rostlin (např. vikvovité)

pecka

- vnitřní část oplodí peckovice, tvořené tvrdou kamennou vrstvou (viz peckovice). Na její tvorbu mají rozhodující vliv vápník a křemík

peckovice

- dužnatý plod krytý dužninou a obsahující tvrdou pecku se semenem (např. třešeň, švestka, trnka)

pestík

- část květu zajišťující oplození. Skládá se obvykle z nejoheřejší blizny, spodnější čnělky a nejspodnějšího semeníku s vajíčky (viz stejnojmenná hesla)

planá rostlina

- původní rostlina udržující se bez zásahu člověka, záměrně nepěstovaná (např. bodlák)

plevy

- jeden až tři listy podírající klásek v květech lipnicovitých rostlin

prchavý kalich

- kalich opadávající před úplným rozvinutím listů (např. vlaštovník, mák)

přeslen

- postavení několika listů ve stejné výšce okolo lodyhy (např. mařinka vonná, sasaniky, vrani oko)

přilba

- klenbovitě vyduťatá část květního obalu (např. oměj šalounek)

přisedlé listy

- listy vyrůstající na stonku bez řapíku (např. známá podeňka)

růžice listů

- listy hustě nahloučené na spodině stonku (např. sedmikráska, pampeliška)

saprofytické organismy.

- nezelené, hniložijné organismy čerpající živné látky z odumřelých organických těl (např. houby, některé bakterie)

sítnatá žilnatina

- žilnatina, jejíž postranní žilky navzájem souvisejí a ohraničují list (viz heslo žilnatina)

složený list

- list mající několik lístků na společném řapíku, a to buď na obou jeho stranách (zpeřené složený) nebo z jeho konečného bodu (dlanitě složený). V prvním případě je to např. trnovník akát, růže šípková, ve druhém jetel, mochna, jirovec)

spodní semeník

- semeník umístěný tak, že nese kalich, korunu (okvěti) i tyčinky na vrcholu (např. jablono, srstka angrešt, okurka obecná)

stopka

- část stonku rostlin zakončená květem nebo plodem

středové květy

- trubkovité květy ve střední části úboru (viz heslo úbor)

svazek

- hustě nahloučené části rostliny (listy, květy, klásky, vrcholičnatá květenství) se silně zkrácenými větvičkami a stopkami vzhůru vzprímenými a s květy hustě směstnanými (např. u jilmu)

štětina

- tuhý chlup, zašpičatělý, někdy pichlavý

terč

- útvar v květu rostlin, který vylučuje sladké šťávy. Vznikl združením květního lůžka (viz heslo květní lůžko, např. kopretina, slunečnice)

terminální část rostliny

- vrcholová, poslední, ukončující (např. terminální květ = vrcholový květ, ale též větve terminální)

toulec

- listen obalující nebo podporující květ nebo květenství (viz heslo listen, např. aronovitě)

ústroj (orgán)

- část rostliny tvořící určitý celek a vykonávající určité životní činnosti (např. kořen, list, květ)

vajíčko

- drobné mnohobuněčné tělíčko na semenné šupině (např. u jehličnanů) nebo v semeníku, ze kterého se po oplození vyvíjí semeno (viz heslo semeník)

vidlan

- květenství, jehož hlavní osa končí květem, pod nímž vyrůstají dvě vstříčné větve, rozvětřující se potom stejným způsobem (např. kohoutek luční, knotovky, rožce)

víjan

- květenství nesoucí na zpočátku svinutých osách květy pouze po jedné straně (např. plícník lékařský, pomněnka)

vrcholík

- květenství, jehož osa končí květem, pod nímž téměř ve stejné výšce vyrůstá několik dalších větví konečný květ přerůstajících a rozvětřujících se dále podobným způsobem. Při tom všechny květy leží téměř ve stejné rovině (např. bez černý)

vstříčné listy

- listy stojící vždy dva proti sobě ve stejné výšce stonku nebo jeho části (např. hlučavky, třezalky, šerky)

vřeteno

- hlavní stonk květenství

vypylení

- vysypání zralého pylu po prasknutí prašných váčků prašníku na tyčince

výtrusnice

- dutý ústroj na rubu listů kapradin, v němž vznikají výtrusy

zobánek

- zužovaný konec některých částí rostlin (např. u květů člunek, u plodů - např. ohnice, hořčice, některé nažky, zobánkové struky nebo šešule brukvovitých rostlin)

žahavý chlup

- chlup nebo štětina se snadno lámavou špičkou obsahující palčivou tekutinu (např. kopřivy)

žalud

- plod (nažka) dubu

žebro

- podélný nebo příčný výstupek na plodech

žlázky

- útvary rostlin vylučující lepkavou nebo vonnou tekutinu (např. hmyzožravá rosnatka okrouhlostá)

3. Půda a výživa rostlin

Allin

- zahradní hnojivo pro optimální výživu cibule, česneku, póru a pažitky. Obsahuje biogenní i stopové prvky (hlavně síru)

biogenní prvky

- životodárné prvky nezbytné k tvorbě rostlinné hmoty (biomasy) a k životním pochodům rostliny (např. kyslík, dusík, fosfor, uhlík)

Borax

- stopové hnojivo obsahující velmi důležitý prvek bór, na jehož nedostatek v půdě jsou zvláště citlivé: rajčata, květák, brambory, hlávkový salát, salátová řepa, ovocné stromy

drobtovitá struktura půdy

- stmelené půdní částice (do 10 mm) odolné proti vodě, mezi nimiž je vzduch nutný pro dýchání půdních bakterií

Gramix

- speciální hnojivo pro trávníky

Herbapon

- bezchlórová směs živných solí k hydroponickému pěstování rostlin i k záливce květin a zeleniny. Obsahuje všechny základní živiny a stopové prvky (viz heslo hydroponie)

hnojení postřikem na list

- postřik rostlin roztokem hnojiva (viz heslo hnojení)

hnojivé závlahy

- roztoky hnojiv k postřiku používané za vegetace (např. ze slepičího nebo holubiho trusu a pod.). Musí se vždy ředit a nezalévat na list (viz heslo hnojení)

hnůj

- výkaly hospodářských zvířat se zbytky podestýlky používané k hnojení

kompostování

- příprava přírodního hnojiva - kompostu - z organických zbytků, vápna a půdy (viz heslo kompost)

kapiláry v půdě

- též vlasečnice. Velmi jemné mezery v půdě tvořící úzounké trubičky, umožňující průchod vody a vzduchu (viz heslo kapilára)

kejda

- směs tekutých a tuhých výkalů hospodářských zvířat

Koniferin

- zahradní hnojivo pro jehličnany a vřesovištní rostliny s obsahem základních živin a stopových prvků (viz heslo konifery)

ledek amonný s vápencem

- dusíkaté hnojivo s obsahem asi 27 % dusíku. Používá se při přípravě půdy a během vegetace i k záливce. Nepoužíváme na neutrálních půdách (pH7)

míchání hnojiv

- možné u hnojiv, u nichž je stejná doba a způsob použití, nedochází při tom ke ztrátě živin a příznivých vlastností (viz heslo hnojení)

Mikrola A

- směs 16 stopových prvků. Slouží jako přísada do hnojiv, k máčení semen před výsevem, k urychlení zrání kompostu, k záливce zeleniny a ovocných stromů v době vegetace, k máčení roubů a množičenských řízků, jako přísada do živných roztoků pro hydroponii (viz heslo stopové prvky)

mikroorganismy půdní

- skupina organismů žijících v půdě, která rozkládá organické, ale i anorganické látky (hlavně bakterie a houby, ale též další zástupci mikroflóry a mikrofauny žijící v půdě)

mimokořenové přihnojování

- dodávání živin postřikem na list (viz heslo mimokořenová výživa)

minerální hnojiva

- průmyslově vyráběná hnojiva, kterými obnovujeme obsah živin v půdě. Dělí se na: jednosložková - s jednou důležitou živinou (např. dusíkatá), vícenosložková - obsahující více živin, popřípadě stopové prvky (např. NPK)

OBM

- organicko-biominerální hnojivo obsahující rozloženou rohovinu, minerální soli a stopové prvky v kapalné formě

pařeništní zemina

- zemina vzniklá kompostováním hnoje, ornice a veškeré vyvezené zeminy z pařeniště. Dobrá pařeništní zemina je vyžralá, lehčí, humózní a výživná, v zahradnické praxi má všestranné využití

prvky stopové

- potřebné prvky pro rostliny, zastoupené v nepatrném množství (např. mangan, železo, zinek, měď)

půdní částice

- základní část půdy vzniklá zvětráváním (rozpadem) hornin

síran amonný

- kyselé dusíkaté hnojivo vhodné ke všem plodinám na neutrálních a zejména alkalických (zásaditých) půdách. Obsahuje asi 21 % dusíku, 23 % síry a 0,2 % volné kyseliny sírové. Nesmí se míchat s ledkem amonným, ledkem vápenatým a močovkou

síran hořečnatý (hořká sůl)

- jediné hořečnaté hnojivo dostupné pro malopěstitele, vhodné k přímému hnojení i ve formě záливоk pro všechny plodiny, které nárokují zvýšené množství prvku hořčíku

síran draselný

- draselné bezchlorové hnojivo vhodné k plodinám, které nesnášejí chlór. Používá se k základnímu hnojení i k hnojení na list (vhodné pro česnek a cibuli, podporuje tvorbu silic)

síran měďnatý (modrá skalice)

- stopové hnojivo, které doplňuje nedostatek mědi v půdě. Širší použití má jako přísada proti plísni při bolení sklepů na ukládání ovoce, při dezinfekci dřevěných částí nářadí před uložením na zimu nebo při nátěru opěrných dřevěných tyčí proti hnilobě

stimulátor růstu

- chemická látka umožňující snadnější a rychlejší výživu rostlin nebo jejich vegetativní rozmnožování

sůl draselná

- draselné hnojivo obsahující chlór, používané k základnímu hnojení před setím nebo vysadbou, aby se snadno rozpustný chlór vyplavil do spodních vrstev půdy (méně chlóru obsahuje 60% draselná sůl)

vápenec

- vápenaté hnojivo - šedobílý jemně mletý prášek (viz heslo pálené vápno). Dolomitický vápenec obsahuje až 20 % hořčíku

vápnění půd

- dodávání vápna do půdy za účelem úpravy půdní reakce - odstranění kyselosti (viz heslo dusíkaté vápno)

Vegaflor

- kapalné hnojivo k posílení na list obsahující základní živiny, stopové prvky a stimulátor růstu (viz jednotlivá hesla)

vztlínání vody v půdě

- pohyb vody směrem k povrchu půdy (viz heslo vztlínavost)

vzduch v půdě

- důležitá složka půdy sloužící k dýchání kořenů. Předpokládá drobtovitou strukturu půdy (viz heslo struktura půdy)

zarývání hnoje

- především na podzim, po rozházení hnoje po povrchu půdy ihned zarýt (zaorat), aby se neztrácely živiny (např. čpavek) do vzduchu (viz heslo hnojení)

živiny

- všechny látky potřebné ke zdravému životu rostlin i ostatních organismů

4. Květinářství - sadovnictví

Abies alba

- jehličnatý strom z čeledi borovicovitých mající ploché jehlice, naspodu se dvěma bělavými proužky - jedle bělokorá

Acer

- rod stromů nebo keřů s laločnatými, někdy zpeřenými listy - javor (např. druh mléč, klen, babyka)

Aesculus hypocastanum

- strom s 5 - 9 čtnými dlanitými listy, kožovitou ostnatou tobolkou (kaštanem) - jírovec maďal

akát

- strom s lichožpeřenými listy, trny a hrozny vonných bělavých květů (Robinia pseudo-acacia - správně trnovník akát). Tento ze Severní Ameriky přivezený strom vylučuje do okolí látky bránící dalším rostlinám v růstu, proto jej ochránci životního prostředí nevidí rádi v našich ekosystémech

agáve

- cizokrajná velmi robustní bylina s dužnatými mečovitými listy, které jsou zakončeny ostnem. Kvete bílými květy na vysokém stonku

aksamitník rozkladitý

- zahradní, nepříjemně páchnoucí letnička se žlutými až červenohnědými květy (Tagetes - afrikán), výborně se hodí proti mšicím a háďátkům v půdě

alpinum

- umělá zahradní skalka. na níž se pěstují malé, nízké rostliny, tzv. aplinky (skalničky)

altán

- částečně otevřená, nevelká jednoduchá zahradní stavba se střechou, chránící před sluncem a deštěm - besídka

Amarant

- rostlina s hustým hroznovitým květenstvím drobných kvítků červenofialové barvy - laskavec ohnutý (*Amaranthus retroflexus*)

aranžmá

- uspořádání, úprava (např. květin)

aranžovat

- záměrně upravovat podle určitých zákonů estetiky nějaký celek, tzv. kompozici (aranžma), např. park, zahradu

architektonika

- skladba, uspořádání nějakého celku a jeho částí podle zákonů architektury - umělecké stavitelství (např. i stavba těla rostlin)

architektura

- umělecké a technické řešení stavby něčeho (např. i zahrady)

atrium

- centrální nezastřešená část starořímského domu, kolem níž byly obytné místnosti. V této čtvercové či obdélníkové prostře býval umístěn krb a nádrž na vodu. V přeneseném významu nyní prostora v budově s množstvím světla a rostlin

atriová zahrada

- zahrada umístěná do nekrytého středu obytného domu (obvykle přízemního). Přístup do ní je přímo z jednotlivých místností

Aristolochia

- mohutná liána s velkými okrouhle srdčitými listy a trubkovitými květy - podražec

bambus

- rod cizokrajných travin se statnými, pevnými a pružnými stěbly. Řada druhů se dá pěstovat i v našich zahrádkách nebo sklenicích

banksovka

- severoamerická borovice pěstovaná i u nás (*Pinus banksiana*)

belveder

- pavilónek, často rozměrná a neobytná stavba budovaná na místě s krásným rozhledem do okolí (např. Letohrádek královny Anny v Královské zahradě)

Betula verrucosa

- keř nebo strom s jednoduchými vejčitými listy a ozdobnou kůrou. Samčí i samičí květy má v jehnědách - bříza bradavičnatá

Berberis vulgaris

- trnitý keř s pilovitými nebo celokrajnými listy, jsou vyšlechtěny i červenolisté formy - dřítál obecný

bosket

- skupina hustě vysázených stromů poskytujících stín a vytvářející pohledovou zábranu

brut

- drobné dcefinné hlízky či cibulky vytvářející se na spodní části hlíz nebo cibule hlíznatých nebo cibulovitých rostlin (např. mečík, sněžženka)

Buxus

- malý či větší keř s hustou korunou, tuhými neopadavými listy a nepatrnými zelenavými kvítky. Dobře se tvaruje řezem, je jedovatý
- zimozstráz

Kyklamen europaeum (brambořík perský)

- venkovní či pokojová květina s bílým či růžovým květem z čeledi prvosenkovitých (příbuzná např. prvosenka jarní, brambořík evropský)

cypřiš

- stále zelený štíhlý jehličnatý strom jehlanovitého tvaru (*Cupressus*). V našich podmínkách obvykle přezimuje pouze ve světlém sklepě nebo v pařeništi

detail

- podrobnost, jednotlivost (např. rozkreslení určité části z plánu zahrady)

deutzie

- malý či středně velký okrasný keř s opadavými listy a bílými či bělavě růžovými květy - trojpek

Digitalis purpurea

- jedovatá léčivá rostlina s trubkovitými fialovými nebo bílými květy v hroznech - náprstník červený (jedovatý květ se používá k výrobě léčiva pro srdce - digoxinu)

dominanta

- řídicí, převládající složka v něčem (např. pohledově významný motiv nebo rostlina na zahradě, druh rostlin převládající počtem v určitém společenství)

douglaska

- mohutný jehličnatý strom podobný jedli, původem ze Severní Ameriky, ale i u nás pěstovaný (*Pseudotsuga*)

durman obecný

- statná bylina s bílými i dvoubarevnými trubkovitými květy a s vejčitými ostnatými jedovatými plody (např. Durman panenská okurka (*Datura*))

erika

- nízký keřík kvetoucí brzy zjara bíle či fialově - vřesovec (*Erica carnea*)

exotický

- pocházející z dalekých neznámých krajů, cizokrajný, v našich poměrech neobvyklý a tím nápadný

fikus

- cizokrajná dřevina z čeledi morušnikovitých pěstovaná u nás v několika druzích pro ozdobu (např. *Ficus benjamina*, *Ficus elastica*). Pochází z Indie, kde poskytuje kaučuk

forzýtie

- okrasný keř s dlouhými větvemi, rozkvétající časně zjara množstvím žlutých květů - zlatice převislá (*Forsythia suspensa*)

frézie

- kosatcovitá bylina s různobarevnými vonnými nálevkovitými květy, původem z jižní Afriky (*Freesia refracta*)

gladiol

- štíhlá hlíznatá květina s lodyhou, zakončenou dvouřadým jednostranným hroznem květů různých barev - mečík (*Gladiolus communis*) v různých formách

heika

- styl ikebany aranžující květiny do vysokých váz

hortenzie

- ozdobná rostlina s velkými listy a bohatým, hustým kulovitým květenstvím bílých, růžových či modrých květů, původem z Japonska (*Hydrangea arborescens*)

chryzantéma (správně kopretina indická)

- vytrvalá hvězdnicovitá rostlina kvetoucí pozdě na podzim úbory květů různých barev (*Chrysanthemum indicum*)

ibišek lékařský

- okrasný keř z čeledi slezovitých pěstovaný na zahradách i jako pokojová rostlina s velkým množstvím zvoncovitých květů. Je to léčivka (*Hibiscus*)

kana indická

- okrasná hlíznatá rostlina s velkými listy a vrcholíčnatým květenstvím červených nebo oranžových květů, má i červenolisté formy - dosna (*Canna indica*)

kompozice

- uspořádání, složení prvků v tvořeném díle v jednotný celek (např. zahradní kompozice s prvky: jehličnaté a listnaté stromy, kvetoucí stromy, kvetoucí okrasné keře, květiny, trávnik)

kryptomerie

- cizokrajný jehličnatý strom (*Cryptomeria*)

levandule

- jihoevropský polokeř s vonnými listy a klasem fialových pyskatých květů, z nati se získává silice pro výrobu voňavek (*Levandula officinalis*)

mahónie cesmínoolistá (Mahonia aquifolium)

- cizokrajný keř s tuhými lesklými zpeřenými listy a latami žlutých květů, listy se využívají zejména při vazbě věnců

Monstera

- rod jihoamerických lián s velkými děrovanými a vykrajovanými listy a četnými vzdušnými kořeny, u nás pěstované druhy jako pokojové rostliny (např. *Monstera deliciosa*) mnohdy nesprávně nazývaná filodendron

nivelace

- měření, případně vyrovnání výškových rozdílů mezi body na zemském povrchu. Využívá se při úpravě terénu před výsadbou rostlin

oranžérie

- stavba se zasklenou střechou, určená pro přezimování teplomilných rostlin. Část zahrady obrácená k jihu, kam se v létě umísťují nádoby s teplomilnými rostlinami

orchideje

- tropické jihoamerické rostliny z čeledi vstavačovitých s ozdobnými květy velmi romantického tvaru (např. *Cattleya*, u nás příbuzná např. se střevočnicem pantoflíčkem, *Cypripedium*, *Vanda*)

palisáda

- hradba z kolmo zatlučených kůlů

park

- sad s okrasnými stromy a květinami, určený k procházkám a rekreaci

pelargonie

- okrasná rostlina z čeledi kakostovitých původem z jižní Afriky, s jednoduchými či plnými květy v barvě bílé, růžové, fialové nebo červené. Využívá se jak k výsadbě na záhony (přes léto) do truhlíků, tak jako pokojová květina - muškát. Množí se zejména stonkovými řízků (příbuzný kakost luční, pupava obecná)

pereny

- vytrvalé rostliny, trvalky (např. pivoňka, flox, kosatec, chryzantéma, tulipán)

remontantní rostliny

- znovu kvetoucí a plodící rostliny i po hlavním období

Rhododendron

- keř s tuhými, lesklými neopadávými listy a nápadnými barevnými květy - pěnišník (*Rhododendron*)

salla terrena

- obvykle bohatě zdobená síň v přízemí některých renezančních a barokních paláců, jejíž jedna stěna je otevřena do zahrady. Užívala se jako ústřední společenský prostor při zahradních slavnostech

sekvojovec obrovský

- severoamerický jehličnatý strom, dosahující ve své domovině výšky až 100 m a staří přes 3000 let (*Sequoiadendron giganteum*)

šafrán Heufferův

- nízká, brzy na jaře kvetoucí hlíznatá rostlina z čeledi kosatcovitých. Má bílé, žluté, fialové a dvoubarevné květy (*Crocus heuffelianus*). Je to jedovatá léčivka, zákonem chráněná

taceta

- druh narcisu ze Středomoří se stvolem s několika výrazně vonícími květy (*Narcissus tazetta*)

tamaryšek

- keř nebo strom s drobnými šedozeleými listy a růžovými květy v bohatých latách (*Tamarix*)

tatebana

- nejstarší styl ikebany (15. století)

Tsuga (přesně *Tsuga americana*)

- jehličnatý strom nebo keř pocházející ze severovýchodní Ameriky, s krátkými jehlicemi, pěstovaný u nás často v parcích - český název jedlovec

túje

- rod cizokrajných jehličnatých stromů nebo štíhlých keřů z čeledi cypřišovitých (např. zerav zapadní - *Thuja occidentalis*)

vajgélie

- ozdobný keř z Číny s tmavě růžovými nebo bílými květy (vajgélie květnatá - *Weigela florida*)

živný roztok

- voda s rozpuštěnými živinami, ze kterých může žít rostlina i bez půdy (viz heslo hydroponie)

5. Ovocnářství

ablaktace

- připájení (způsob roubování) jedné rostliny ke druhé (hlavně stromkový angrešt a rybíz)

apoplexie meruněk

- náhle zhytnutí (mrtvice) meruněk, buď jednotlivých větví, nebo celého stromu (viz mrtvice)

botritida

- houbovitá choroba ovocných plodů (plíseň šedá)

cytosporiózy ovocných dřevin

- houbovitě choroby způsobující odumírání (např. jabloní, meruněk)

dužén

- planá jabloň bujnějšího keřovitého vzrůstu používaná jako podnož pro zákrsky i čtvrtkmeny a množená semenem (vytřídně se nazývají M1, M2, M4, M11)

gumóza

- měknutí a odumírání pletiva větví i kmenů ovocných stromů, u peckovin s výronem pryskyřice

jabloňové pláně

- rostlina vyrostlá ze semen plané jabloně izolované od kulturních odrůd

jabloňový semenáč

- rostlina vyrostlá ze semene kulturní odrůdy jabloně (používané odrůdy např. jaderníčka moravská, Cronselské)

janče

- planá jabloň slabého vzrůstu používaná jako podnož pro nižší tvary jabloní. Množí se vegetativně řízků (vytřídně se nazývají M8, M9)

kadeřavost

- deformace pletiv listů způsobená houbou (kadeřavost broskvoni) nebo roztočem (kadeřavost révy vinné)

konzumní zralost

- doba vyzrállosti k spotřebě, kterou posuzujeme podle vhodnosti plodu k jídlu, kdy je ovoce nejchutnější

květopas

- brouk (patřící k nosatcům) vyžírající květní orgány poupát jabloní, hrušní a jahodníků (poupata zhnědnou a neotevřou se). Přezimuje mimo strom a nelze jej ničit zemním postříkem)

letorost

- výhon vyrostlý na ovocném stromě v jednom roce

meruzalka zlatá

- rostlinka používaná jako podnož pro kmenné tvary rybízu a angreštu

mrtvice

- odumírání větví nebo celého stromu během vegetace, nejčastěji u meruněk (apoplexie)

myrobalán

- pianá bujně rostoucí slíva, používaná jako podnož pro slivoně a meruňky. Plody jsou malé, kulaté, žluté nebo také červené i modré, blátivé, bez výraznější chuti. Často omylem zaměňována s mirabelkou, která však má plody sladké a chutné

obaleč jablečný

- drobný noční motýl, jehož housenky způsobují červivost jablek

palmeta

- strom upravený řezem na plošný tvar vyvažovaný k obrostu sousedního stromu nebo ke konstrukci (podle typu palmety)

partenokarpie

- tvoření plodů bez oplození květů. Semena se nevyvíjejí, vytváří se pouze oplodí

patro rostlinné (etáž)

- části rostlin vyrůstající ve stejné výši nebo do stejné výše. U stromů je patro tvořeno kostemními větvemi, které vyrůstají ve stejné výši kmene. První patro je základem koruny a podle jeho výšky se určuje i tvar stromu (např. zákrsek, čtvrtkmen apod.)

pílatka jabloňová

- jeden z motýlých škůdců; 6 - 7 mm dlouhé oranžově černé samičky motýlů kladou vajíčka do kalichu jabloní a vyvíjejících se plodů. Housenky pak vyžírají vnitřky plodů, a tím je zcela znehodnocují

plodonosné dřevo

- krátký obrost větví ovocných stromů s květnými pupeny (kulovitými)

podnož

- mladá rostlina vypěstovaná ze semene nebo vegetativně, na kterou se roubojí nebo očkují ušlechtilé odrůdy (typových podnoží je více řad, např. M, MM, J-TE, A, J-KL pro

jabloně - MA, MC, K-TE-E pro hrušně, pro třešně a višně jsou typy P, pro meruňky typy M-VA, pro broskvoně typy B-VA atd.)

podplodina

- kultura pěstovaná pod ovocnými stromy nebo jinými rostlinami (např. zelené hnojení, krmivové směsi apod.)

ptáčnice bělokorá (lesní)

- bujně rostoucí planá třešeň, vhodná jako podnož pro kmenné tvary třešní

švestkový odkopek

- výhon vyrůstající z kořene pravokořené švestky domácí, který si ponechává vlastnosti matečního stromu

švestkový semenáč

- mladý stromek vypěstovaný ze švestkové pecky

technologická zralost

- zralost plodu vhodná pro přepravu či zpracování ovoce. Závisí na druhu výrobku i na způsobu zpracování plodů a nebývá vždy stejná s konzumní zralostí

typová podnož

- podnož vybraná do jednotlivých typů podle růstových vlastností. Roubují nebo očkují se na ni kulturní odrůdy ovocných stromů

6. Zelinářství

artyčok

- méně známá lahůdková zelenina, podobná velkým bodlákům. Sklízí se nerozkvetlé květenství, jedí se dužnatá květní lůžka

brokolice

- košťalová zelenina podobná květáku. Má však mohutnější vzrůst, zdužnatělé zelenožluté až fialové květenství

celer řapíkatý

- tvoří malé kořenové bulvy nebo silné široce řapíkaté listy. Méně známá jemná lahůdková zelenina

čekanka salátová

- rostlina z čeledi hvězdnicovitých s modrými květy v květenství úbor. Pěstuje se pro kořeny, z nichž se rychlí vybělené listové puky pro přípravu salátů (dříve se z kořenů dělala kávová náhražka - cikorka)

fenykl sladký

- rostlina z čeledi mrkvovitých podobající se kopru. Méně známá lahůdková zelenina, která ze zdužnatělých řapíků vytváří nepravé cibule, jež se nahnutím půdy bělí 14 dní před sklizní

chřest

- jednoděložná rostlina z čeledi liliovitých. Méně známá lahůdková vytrvalá rostlina, tvořící v zemi bohatý systém dužnatých kořenů. Z pupenů vyrůstají květní lodyhy, které se nahnováním půdy bělí a potom se samostatně nebo v salátech jedí

inkrustované osivo

- obalované osivo nejen v mořidle, ale také v látkách podporujících klíčení a růst. V současnosti se dosti používá (např. u semen cibule) - viz heslo sadba

jednocení

- protrhávání hustého porostu rostlin tak, že silnější jedinci zůstanou ve vhodných vzdálenostech a slabší jedinci se odstraní

kadeřávek

- jinak též kapusta kadeřavá - méně známá košťalová zelenina, jejíž listy mají mechovité zkadařené vzhled. Vydrží i přes zimu venku

kardy

- vytrvalé byliny podobné bodláku. Jako zelenina se používají tlusté vybělené řapíky, které se upravují jako chřest

krecht

- starý způsob skladování některých druhů zeleniny a hospodářských plodin (mrkve, celeru, řepy, brambor). Je to prostor částečně zapuštěný v zemi, překrytý vrstvou slámy a zeminy se vzduchovacími kanálky

mangold

- méně známá listová zelenina připomínající řepu. Řapíky a listy se užívají podobně jako špenát

meloun cukrový

- bylina s velkými listy a kulatou bobulí s obrovitým, hladkým nebo síťovaným povrchem. Dužninu má bílou, žlutou nebo zelenou

meloun vodní

- známá oblíbená bylina; jejíž velká bobule je hladká, zelená, dužnina červená, případně žlutá, šťavnatá, příjemně cukernatá

pekingské zelí

- u nás dosud málo pěstovaná, výborná salátová zelenina. Vysévá se v červenci, sklízí na podzim až do zámrazu

plečkování

- odstranění plevele ruční plečkou mezi řádky rostlin. Půda se při něm nadzvedne, prozdušní, kořeny plevelů se přerážnou

předpěstovaná sadba

- malé rostliny pro urychlení sklizně pěstované v pařeništích nebo sklenicích. mající 3 - 6 pravých lístků. Po otužení střídavým zvykáním na venkovní prostředí se vysazují na stanoviště

přepichování

- technologický postup s mladými rostlinkami, které se po vytvoření děložních lístků přesazují (přepichují) na větší pravidelné vzdálenosti do truhlíků nebo do pařeniště

přímé výsevy

- vysévání semen používané při pěstování zeleniny na polích

reveň rebarbora

- zelenina pěstovaná pro dužnaté řapíky, která má vysoký obsah kyseliny šťavelové

rychlení zeleniny

- soubor postupů pěstování zeleniny, při kterém se používají speciální stavby (skle-

níky, pařeniště, fóliovníky). Získává se při něm zelenina v období, kdy je jí nedostatek z polního pěstování (viz hesla růst rostlin, růstová doba)

sklizeň jednorázová

- sklizeň zeleniny, při které se všechny rostliny sklídí najednou (např. česnek, cibule)

sklizeň postupná (též probirkou)

- druh sklízně, při kterém se z porostu vybírají rostliny vhodné jakosti a zralosti ke sklizni a ostatní se zatím nechávají dorůst (např. kvěťák)

termoperiodika

- střídání teplot ve dne a v noci, které je důležité pro růst a vývoj zeleniny

trojspon

- trojúhelníkový způsob výsadby zeleniny, nejlépe využívaná plocha záhonu

vyštipování rajčat

- u tyčkových vysokých rajčat se vyštipují během růstu boční výhony, které by rostliny ochuzovaly o živiny potřebné pro tvorbu plodů

zaštipování rajčat

- zaštipování (zalomení) vrcholových výhonů, aby plody dozrály a rostlina již dále nerostla a nasazené plody dozrály

zahradnické zeminy

- směsi získávané v podstatě kompostováním vhodných součástí (např. listí, drnů, rašeliny, organických zbytků) - viz heslo kompost

7. Ochrana rostlin

Actellic spray

- insekticid k hubení komárů, much, vos, mravenců, blech, švábů, molic, mšic a jiného hmyzu. Hodí se i k postřiku zdvia, textilií apod. Na rostliny se stříká ze vzdálenosti nejméně 30 cm, aby nedošlo k jejich podchlazení (viz heslo insekticid)

Actellic 50 EC

- postřikový emulzní insekticid k hubení dřepčů, klopušek, blýskáčků, roztočů, trásněnek, krytonosců a jiných škůdců na zelenině a okrasných rostlinách (viz heslo insekticid)

Anthio

- postřikový emulzní insekticid proti žravým a savým škůdcům (obaleči, pilatky, mšice, svilušky aj.) na jadrovinách, peckovinách a okrasných rostlinách (viz heslo insekticid)

Arborol M

- postřikový přípravek dříve používaný k hubení přezimujících živočišných škůdců včetně vajíček svilušek na ovocných stromech a keřích v době vegetačního klidu. Jeho používání je z hygienických důvodů zakázáno a nahrazeno předjarním ošetřením nezávadným Oleoekaluxem

balzám stromový

- účinný prostředek k ošetření ran stromů, způsobených okusem zvěře, mechanickým poškozením při průřezu stromů a pod.

Bathurin 82

- insekticid na bázi bakterií hubících housenky na zelenině, ovocných stromech, vinné révě aj., ve formě postřiku. Neškodí užitečnému hmyzu, nezanechává v zemi žádné škodlivé zbytky (viz heslo insekticid)

Elocron 3% popraš

- poprašovací přípravek k hubení larev a brouků mandelinky bramborové a proti škůdcům v domácnostech (švábi, rybenky aj.)

Formitox

- návnadový a zálivkový prostředek k hubení mravenců, švábů, rybenek, much, vos a jiného hmyzu

Fademorf EK 20

- fungicidní přípravek proti padlí (tabák, vinná réva, jablono, okurky, růže, angrešt, rybíz aj.) - viz heslo fungicidy

Chemstop I.

- nevysychavé lepidlo k ochraně dřevin a k signalizaci výskytu škůdců. Používá se na ochranné pásy na kmeny stromů i pro vizuální lapače

Karathane

- přípravek proti padlí na jabloních, okurkách, vinné révě, růžích, angreštu, tabáku aj.

Kumatox

- přípravek k hubení potkanů, krys, domácích myší a hryzců

Kuprikol 50

- postřikový přípravek k ochraně rostlin proti chorobám houbového původu (plísni bramborové na rajčatech, cercosporioze cukrovky a kmínu, perenospoře vinné revy, plísni cibulové, antraknóze ořešáku, plísni salátové aj.)

Metatan E 50 (organofosfát)

- insekticid k hubení žravých a savých škůdců, obtížného hmyzu a přenašečů chorob (květílka cibulová, řepná, vrtule, mšice, merule mrkvcová, trásněnky, bejlomorky, roztočik jahodový aj.) - viz heslo insekticid

Nitrosan 250

- postřikový přípravek dříve používaný k ošetření ovocných stromů a keřů v době vegetačního klidu proti přezimujícím škůdcům. Ničil též mechy, lišejníky, řasy. V současnosti z hygienických důvodů zakázán, nahrazuje se předjarním ošetřením Oleoekaluxem

Niva zrna

- pšeničná zrna otrávená fosfidem zinku a opatřená výstražným červeným zbarvením - užívaná k hubení krys, potkanů a myší

Oleoekamet a Oleoekalux

- nejedovatý přípravek určený k ošetření ovocných stromů, vinné revy a keřů proti přezimujícím škůdcům. Používá se na začátku vegetace, v období vegetačního klidu nepoužívat! Šetří životní prostředí a zvyšuje hygienu práce

Orthocid 50

- přípravek proti strupovitosti jadrovin, listovité strupovitosti okrasných květin, proti botrytidě tulipánů a houbovým chorobám košťalové zeleniny

Pirimor

- postřikový přípravek ve formě smáčitelného prášku proti mšicím na ovocných stromech, keřích, zelenině a okrasných rostlinách; včelám neškodí. Je však třeba používat podle návodu

Síra sfinx

- poprašový fungicidní přípravek k ošetření vinné révy proti padlí (viz heslo fungicidy)

Sulikol K

- sirný přípravek k ochraně polních plodin, zeleniny, vinné révy, chmele, okrasných rostlin a ovocných stromů proti padlí

Sulka

- postřikový přípravek proti houbovým chorobám, roztočům, sviluškám a k moření např. česneku proti hádátkům

Saprol

- postřikový přípravek s hlubkovými účinky proti padlí na jabloních a okrasných rostlinách, proti strupovitosti jabloní a proti rzim na okrasných rostlinách

Tenoran

- postřikový přípravek (herbicid) k hubení dvouděložných plevelů ve všech odrůdách mladých výsadb jahod, karafiátů, macešek, cibule, česneku, mrkve a gladiol z hlíz

Topsin

- fungicidní přípravek proti houbovým chorobám polních plodin, okrasných rostlin, tabáku, jahodníku, kmínu a okurek (padlí, stéblolam aj.)

Travex

- totální herbicid k hubení veškeré vegetace na nezemědělské půdě (cesty, dvorky atd.)
 - viz heslo herbicid

Zeazin 50

- suspenzní postřikový herbicid na ničení pýru, plevele v kukuřici, chmelu, v ovocných sadech, dále na ničení vegetace na nezemědělské půdě (viz heslo herbicid)

8. Náradí a pomůcky

Agrolatest

- souprava pro rozборы zahradních půd. Umožňuje každému rychlé, spolehlivé bezpečné zjištění kyselosti půdy a potřebných dávek základních živin, dusíku, fosforu a draslíku. Podle návod může se soupravou pracovat každý

Agroperlit

- umělá zemina pro provzdušnění půdy na zahrádce. Zadržuje svými póry vláhu i živiny, které za suchého počasí uvolňuje. Používá se běžně při hydroponickém pěstování rostlin

brousek břidlicový

- nástroj na broušení nožů, nůžek a podobně (rozměr 190 x 50 x 19 mm)

brousek na kosy a srpy

- nepostradatelná pomůcka při broušení kos pro zahrádkáře

česáček na ovoce

- pomůcka pro ulehčení práce při česání ovoce, zejména na koncích tenkých větví

Flortisyn

- prostředek k prodloužení životnosti řezaných květin. Obsahuje směs cukrů, minerálních solí a konzervačních prostředků a životnost řezaných květin prodlužuje asi o týden

fólie černá (mulčovací)

- polystyrenová fólie užívaná především k mulčování (viz heslo), šíře 800 - 1.000 mm fólie kaširovaná - čirá nebo žlutá, oranžová, modrá, červená a zelená fólie vhodná pro fóliovníky (šíře 115 cm)

hrábě švédské planžetové

- hrábě velmi dobré kvality na úpravu trávníků. Jejich kvalita je srovnatelná s obdobnými zahraničními výrobky

hůlky zahradnické

- nezničitelné opěrné hůlky k rajčatům, vyrobené ze sklolaminátu. Nepodléhají vlivům povětrnosti, dají se používat trvale

jmenovky

- přípravky z PVC k označování rostlinných kultur

kolík sázecí z plastu

- pomůcka sloužící k sázení sazenic do půdy

kolík opěrný dřevěný

- výrobek sloužící k vytyčování záhonů nebo jako opěra

květináče z umělé hmoty (kulaté)

- rozměry: průměr

6 cm	10 cm
8 cm	11 cm
9 cm	12 cm
	16 cm

kypřič rotační jednořádkový

- výrobek pro kypření půdy (kypří do hloubky asi 8 cm a tím šetří vláhu a provzdušňuje půdu)

kypřič rotační dvouřádkový

- výrobek pro kypření dvou řádků najednou

kyselina citrónová potravinářská

- konzervační prostředek při zavařování ovoce, přisada do ovocných šťáv

lapač feromonový deltapop ČP

- přípravek soužící k signalizaci náletu obaleče jablečného a k odchytu jeho samečků

lopatka sázecí

- pomůcka pro sázení sadby, předpěstovaných rostlin a k odstraňování plevelu, nesmí chybět ve výbavě žádného zahrádkáře

motýčka kypřící typ S (srdcovka)

- nástroj k okopávání zeleniny (rozměr 210 x 85 mm)

ochrana stromků proti okusu

- novodurová fólie bílé barvy o průměru 9 cm a výšce 74 cm. Sepnutím několika chráničů lze proti okusu zajistit i silnější kmeny

páska roubovací

- pomůcka pro roubování, kterou je možno použít též k uvazování rajčat k opěrám a podobně

past na myši (dřevěná)

- pomůcka na odchyt myši domácích a hrabošů

pikanta

- směs koření s cukrem a solí k nakládání okurek, zeleniny a hub bez chemických konzervačních prostředků, dodává opravdu pikantní chuť

plečky rámečkové

- pomůcka k mechanickému hubení plevele, která usnadňuje tuto práci tím, že podřezává kořenový systém plevelnatých rostlin

plotovina z umělé hmoty

- zařízení k oplocení zahrádek, záhonů i jako ochrana stromů proti okusu

postřikovač "Regenpilz"

- přístroj sloužící k rovnoměrnému a jemnému postřiku pioch v rozsahu 25 - 40 m² podle tlaku vody

rukavice pracovní

- speciální trvanlivé rukavice pro práci na zahrádce

řádkovač

- pomůcka používaná na zahrádce při kypření půdy a k přihrnování zeminy k rostlinám

sadbovač panelový

- přípravek z plastové fólie s 38 vyliisovanými buňkami o průměru 50 mm (rozměr sadbovače 445 x 285 mm, výška 55 mm). Používá se při předpěstování sazenic

sazeč cibulovin

- pomůcka k sázení cibulovin

strojek secí jednořádkový nastavitelný

- zařízení na pohodlně setí semen s nastavitelným sponem

9. Ekologie

absorbovaná látka

- množství chemické látky proniklé do organismu. Obvykle se vyjadřuje jako hmotnost vsřebaaná jednotkou tělesné hmotnosti za jednotku času (viz heslo absorbovat)

aklimatizace

- proces přizpůsobování druhu novým životním podmínkám

antropogenní krajina

- část zemského povrchu, jejíž vznik je podmíněn činností člověka

aspekty ochrany přírody

- hlediska posuzování ochrany přírody. Nejčastěji je zmiňován aspekt přírodovědný, hygienický, právní, sociálně-ekonomický, filozofický, estetický, technický, pedagogický

bezpečí

- stav, kdy existuje reálná naděje, že jedinec nebude napaden

biocentrum

- biotop nebo soubor biotopů umožňující trvalou existenci přirozeného nebo pozměněného, ale přírodě blízkého ekosystému

bioekonomické kritérium

- hodnocení daného jevu zajišťující ekonomický přínos, ale nepřipouštějící zároveň ničivé účinky na ekologii. V současné době velmi aktuální (např. likvidace housenek bělásků zelného sběrem nebo chemicky?)

biologická dostupnost látky

- stupeň, kdy se látka dostane do cílové tkáně organismu

biokoridor

- území, které sice neumožňuje rozhodující části organismů dlouhodobou existenci, ale umožňuje jejich přesuny mezi biocentra, takže z nich vytváří jakousi síť (např. některé vodní plochy)

biologické hodnocení krajiny

- údaje obsahující popis a vyhodnocení současného stavu krajiny a předpokládaných přímých i nepřímých vlivů při jakýchkoliv zásazích do krajiny

biologická ochrana

- využívání organismů pro regulaci druhů ohrožujících zdraví lidí nebo jejich hospodářských plodin pomocí přirozených nepřátel, zejména parazitů a predátorů

biologická produktivnost

- váhový nebo kvantitativní přírůstek biologické produkce v biocenóze nebo v populaci za určité časové období

biologická válka

- válka vedená za použití biologických bojových prostředků, které vyvolávají epidemie nakažlivých chorob u obyvatelstva a nákazy zvířat i rostlin. Podle mezinárodních dohod je užívání těchto prostředků zakázané

brána vstupu škodlivin

- cesta, kterou se fyzikální, chemické nebo biologické faktory dostávají do těla člověka (např. dýchací cesty, trávicí ústrojí, vstřebávání kůží, poranění)

dávka látky

- množství učitě chemické látky přijaté organismem

ekologická stabilita krajiny

- soubor opatření zajišťujících zejména prostorové vazby, rozmanitost ekosystémů a vyváženost života v dané oblasti

expozice látek

- fyzikální, chemické nebo biologické působení látek na organismy

geografické prostředí

- soubor přírodních podmínek a zdrojů, které se mění v součinnosti s lidskou činností

hodnocení rizika škodlivin

- postup pro určení druhu a stupně nebezpečnosti daného jevu, látky nebo organismu pro člověka a jeho přírodní prostředí. Stupně postupu: určení nebezpečnosti, určení vztahu, dávka - odpověď organismu, hodnocení jevu, charakteristika rizika

hustota populace

- počet jedinců dané populace na jednotku plochy nebo objemu prostoru v určitém čase

chování člověka v přírodě

- individuální nebo kolektivní činnost, která může kladně, záporně nebo neutrálně ovlivňovat přírodní prostředí

chronická expozice látek

- působení látek (škodlivin) trvající nebo opakující se po dlouhou dobu

chronický účinek látek

- účinek látek projevující se teprve po nějaké době, případně až po skončení jevu

kácení dřevin rostoucích mimo les

- soubor podmínek pro povolení kácení neovocných stromů (i v soukromých zahradách). Musí se podat žádost, která obsahuje:

- a) jméno a adresu žadatele
- b) doložení vlastnického či nájemního vztahu žadatele
- c) charakteristiku dřeviny (či dřevin) určených k vykácení (druh, počet, velikost plochy keřů včetně situačního náčrtu)

krajina

- základní kategorie územního dělení zemského povrchu

kritické období

- vývojové období se zvýšenou vnímavostí pro změny způsobené činností látek na organismus

kritický účinek látek

- první nežádoucí účinek látky, který se vyskytne při zvýšeném působení látky na organismus

nebezpečnost látky

- vlastnost látky způsobovat škodlivý účinek na zdraví člověka, jiných organismů nebo na životním prostředí

nejzastší přípustné znečištění

- nejvyšší dávka znečištění v daném přírodním prostředí, která se ještě považuje za neškodnou pro dané organismy (právní norma nebo doporučení orgánů ochrany přírody)

oběh vody v přírodě

- nepřetržitě probíhající fyzikální proces, kterého se zúčastní všechny organismy včetně člověka i jeho společenské výroby

obnova přírodních zdrojů

- soustava opatření k návratu silně poničené přírody do normálního stavu

ochrana krajiny

- plánovitě uchovávaní nebo dotvořování přírodních hodnot na určitém území za spolupráce společenských i státních organizací i institucí

orgány ochrany přírody

- úřady a instituce zmocněné se starat o ochranu přírody a krajiny (např. odbory ochrany přírody při ŮU)

označení zvláště chráněných území a památných stromů

- grafické upozornění na zvláště chráněná území: Národní park, národní přírodní rezervace a chráněná krajinná oblast, národní přírodní památka. Jsou vyznačené velkým státním znakem a označením příslušné kategorie chráněného území. Přírodní rezervace, přírodní památka a památný strom jsou vyznačené malým státním znakem s označením příslušné kategorie ochrany a pruhovým označením na hranicích chráněných území (některá jsou uvedena v seznamu) - viz heslo chráněná přírodní území

práh škodlivosti

- dávka látky, pod níž se neočekává významný nežádoucí účinek na organismy

prahový limit

- doporučené hraniční hodnoty koncentrací škodlivin v pracovním ovzduší, kterému mohou být při denní pracovní době a v průběhu pracovního týdne vystaveni pracovníci, aniž dojde k poškození jejich zdraví

přípustný denní příjem látek

- stanovení denní dávky látek (škodlivin), které nebudou mít pravděpodobně škodlivé účinky ani tehdy, bude-li jim vystaven organismus celý život

reaklimatizace

- soustava opatření pro obnovení počtů dané populace po jejím dočasném snížení v důsledku nedobrého využívání nebo hospodářské činnosti

reprodukce přírodních zdrojů

- soubor opatření zaměřených na piné nebo částečně umělé pěstování přírodních zdrojů nezbytných pro člověka (např. mikroorganismy, rostliny, živočichové, houby)

riziko

- určitá pravděpodobnost, při které za určitých podmínek může dojít k poškození organismu. Může se pohybovat od nuly až do jedné (k poškození dojde ve všech případech)

seznam chráněných druhů rostlin a živočichů

- soubor druhů ve vyhlášce MŽP ČR č. 395 ze dne 11.6.1992, ve kterém jsou stanoveny tři kategorie:

kriticky ohrožené druhy, silně ohrožené druhy a ohrožené druhy

Na rozdíl od minulých seznamů jsou zde již zařazeny kromě rostlin a živočichů také houby a navíc může být rozhodnutím OÚ v případě ohrožení v dané lokalitě vyhlášen jakýkoli druh jako chráněný (v oblasti ubývá, hrozí mu zánik)

společenstvo organismů

- soubor organismů žijících ve vzájemných vztazích v určitých přírodních soustavách - ekosystémech (viz heslo ekosystém)

systémové účinky látek

- působení látek pouze na určité orgány v organismu, které nazýváme cílove (např. srdce, žaludek, ledviny)

toxikologie

- věda zkoumající povahu a mechanismus působení jedovatosti látek na živé organismy (viz hesla toxikomanie, toxin)

významný krajinný prvek

- část přírody i zástavby, které významně působí na vzhled nebo utváření krajiny. Mohou to být např. osaměle rostoucí stromy, komíny s čapím hnízdem atd.

zasolování půdy

- proces většího shromažďování solí (hlavně chloridů a sířičitanů) v důsledku použití většinou přebytku průmyslových hnojiv nebo špatné závlahy

znečišťovatel

- látka nebo druh energie, způsobující kvalitativní změny přírodního prostředí zvláště chráněná území

podle vyhlášky MŽP ČR č. 395 ze dne 11.6.1992 je příroda chráněna jako celek, vymezena jsou zvláště chráněná území: národní parky, národní přírodní rezervace, chráněné krajinné oblasti, národní přírodní památky, přírodní rezervace, přírodní památky a památné stromy.

Výběr některých zvláště chráněných území (do roku 1995)

Národní parky

- Krkonošský národní park (KRNAP) od r. 1963
- Národní park Šumava od r. 1991
- Národní park Podyjí od r. 1993

Chráněné krajinné oblasti

1. Slavkovský les (Karlovarsko)
2. Křivoklátsko (u Berouna)
3. Český kras (u Berouna)
4. Blaník (u Vlašimi)
5. Třeboňsko
6. Středohoří (okolí Litoměřic)
7. Labské pískovce (Děčinsko)
8. Lužické hory (Českolipsko)
9. Kokořínsko (Mělnicko)
10. Český ráj (Turnovsko)
11. Jizerské hory
12. Orlické hory
13. Žďárské vrchy (okolí Žďáru nad Sázavou)
14. Pálava (jih Moravy)
15. Moravský kras (u Blanska)
16. Jeseníky
17. Beskydy
18. Bílé Karpaty

Přírodní parky (v závorce uveden okres) - dříve oblasti klidu, které vyhlášíjí okresní úřady

1. Botič - Miličov (Praha 11)
2. Říčanka (Praha 11)
3. Rokytka (Praha 9)
4. Hostivař (Praha 10)
5. Klánovice - Čihadla (Praha 15)
6. Modřanská rokle (Praha 12)
7. Drahaň Trója (Praha 7)
8. Radotínsko - Chuchelský háj (Praha 5)
9. Košíře - Moto! (Praha 5)
10. Šárka - Lysolaje (Praha 6)
11. Prokopské údolí (Praha 13)
12. Střed Čech (Praha- západ)
13. Kaliště - Džbány (Benešov)
14. Povodí Kačáku (Praha-západ, Kladno, Beroun)
15. Na Hlubokém potoce (Kutná Hora)
16. Byianka Vrchlice (Kutná Hora)

17. Kersko (Nymburk)
18. Jesenicko (Rakovník)
19. Velkopopovicko (Praha- východ)
20. Rymář (Mělník)
21. Jistebnická vrchovina (Tábor)
22. Kukle (Tábor)
23. Plziny (Tábor)
24. Černínská obora (Tábor)
25. Polánka (Tábor)
26. Turovecký les (Tábor)
27. Homolka - Vojřív (Jindřichův Hradec)
28. Krvavý a Kačlérský rybník (Jindřichův Hradec)
29. Česká Kanada (Jindřichův Hradec)
30. Brdy (Plzeň-jih)
31. Buková hora - Chýlava (Plzeň-jih)
32. Český les (Cheb, Tachov, Domažlice)
33. Diana (Tachov)
34. Doupovské hory (Karlovy Vary)
35. Hadovka (Tachov)
36. Halštrov (Cheb)
37. Horní Sřela (Plzeň-sever)
38. Hřešislavská (Plzeň-sever)
39. Jelení vrch (Karlovy Vary)
40. Kamínky (Rokycany)
41. Kašperská vrchovina (Klatovy)
42. Kohoutov (Rokycany)
43. Kochánov (Klatovy)
44. Kosí potok (Tachov)
45. Leopoldovy Hamry (Sokolov)
46. Manětínská (Plzeň-sever)
47. Plánický hřeben (Klatovy)
48. Kákov (Plzeň-jih)
49. Pod Štědrým (Plzeň-jih)
50. Přebuz (Sokolov)
51. Radeč (Rokycany)
52. Rohatiny (Plzeň-sever)
53. Smrčiny (Cheb)
54. Stráž nad Ohří (Karlovy Vary)
55. Trhoň (Rokycany)
56. Valcha (Tachov)
57. Zelenov (Domažlice)
58. Sedmihorí (Tachov)
59. Buděticko (Klatovy)
60. Kryštofovo údolí (Liberec)
61. Džbán (Louny, Rakovník, Kladno)
62. Bojiště Chlum (Hradec Králové)
63. Hařmanův Městec (Chrudim)
64. Doubrava (Chrudim)
65. Vršov - Prosečka (Chrudim)
66. Kamenický (Chrudim)
67. Proseč - Nové Hrady (Chrudim)
68. Svatouch - Karlštejn (Chrudim)
69. Králický Sněžník (Ústí nad Orlicí)
70. Jeřáb (Ústí nad Orlicí)
71. Buková hora (Ústí nad Orlicí)
72. Lanškrounské rybníky (Ústí nad Orlicí)
73. Čeřínek (Jihlava)
74. Sovinsko (Bruntál, Olomouc Šumperk)
75. Horní Odra (Nový Jičín)
76. Kletné (Nová Jičín)
77. Podbeskydí (Nový Jičín)
78. Požaha (Nový Jičín)
79. Moravice (Opava)
80. Řehořovo Kořenecko (Blansko)
81. Strážnické Pomoraví (Hodonín)
82. Bobrava (Brno-venkov)
83. Baba (Brno-město)
84. Chřiby (Kroměříž)
85. Balínské údolí (Žďár nad Sázavou)
86. Halasovo Kunštátsko (Blansko)
87. Hostýnské vrchy (Kroměříž)
88. Jevišovka (Znojmo)
89. Kamenický (Žďár nad Sázavou)
90. Kladecko (Prostějov)
91. Podkomorské lesy (Brno-město)
92. Rokytná (Třebíč, Znojmo)
93. Rakovecké údolí (Blansko, Vyškov)
94. Řičky (Brno-venkov)
95. Střední Pojhlaví (Třebíč, Brno-venkov, Znojmo)
96. Svratecká hornatina (Blansko, Žďár nad Sázavou)
97. Třebíčsko (Třebíč)
98. Údolí Bílého potoka (Brno-venkov)
99. Vizovické vrchy (Zlín)
100. Velký Kosíř (Prostějov)
101. Stříbrnické paseky (Uherské Hradiště)

10. Člověk a zdraví

akaricidy

- chemické přípravky k hubení roztočů (např. klištat)

akné

- truditost v dospívání, zapříčiněná zřejmě dočasnou nesehraností žláz s vnitřním vyměšováním

akupunktura

- léčebné vpichování jehel do určitých částí těla, mající původ v Číně

biokatalyzátory

- skupina látek, které urychlují látkovou přeměnu v živých organismech

biokosmetika

- kosmetika vyráběná výhradně z přírodních zdrojů

biotín

- vitamín H, součást B-komplexu, užívanému zejména při únavě organismu

deratizace

- hubení škodlivých hlodavců (potkanů a myši) nejčastěji chemickou cestou

dezinfekce

- odhmyzování, ničení cizopasného a škodlivého hmyzu hlavně chemickou cestou

ekzém

- svědivý druh kožního zánětu se sklonem k mokvání. Příčinou může být poškození pokožky, činnost mikroorganismů i alergie (viz heslo)

karoten

- skupina žlutých až červených barviv (např. mrkev), tvoří provitaminy skupiny A

katar

- zánět sliznice (např. katar horních cest dýchacích, žaludku). Je nutná návštěva lékaře

léčivé rostliny

- planě rostoucí či pěstované rostliny obsahující v kořenech, listech, květech různé fyziologicky účinné látky (alkaloidy, glykosidy a další), které léčí určité choroby

nikotin

- alkaloid z listů tabáku. Je to olejovitá, silně jedovatá tekutina. Mimo tabákového průmyslu se používá také do postřiků proti hmyzu (např. proti mšicím) - viz heslo alkaloid

Ophtal

- kapalina určená k výplachům očí

placebo

- lék, který účinně nepomáhá ani neškodí, je podáván více méně z psychologických důvodů

Septonex

- povrchový desinfekční prostředek k ošetření drobných poranění i desinfekcí kůže (také zásyp)

tetanus

- strnutí šíje s možností smrti, nebezpečná infekce hlubších, často méně nápadných zranění (např. bodných), vyvolávaná toxinem (viz heslo) bakterie tetanu (viz anaerob), které dokáží žít v ráně po zahojení bez přístupu vzduchu. Doporučuje se zejména při práci s půdou, kdy hrozí nákaza, nechat se očkovat

úpal

- celkové přehřátí organismu! bez přímého působení slunečního svitu, způsobující malátnost, bolesti hlavy i ostatních částí těla a vysoké teploty. Zajistíme odpočinek v tichu a dostatek tekutin

úplavice

- střevní infekční onemocnění způsobené choroboplodnými bakteriemi žijícími ve vodě (onemocnět můžeme např. pitím neznámé vody)

úžeh

- poruchy organismu z přímého účinku slunečního záření zejména na hlavu, které vyvolává překrvení mozkových plen s následnými příznaky (žízeň, ochablost, teploty, zvracení). Zajistíme podobné podmínky jako při úpalu

A	
Abies alba	14
ablaktace	17
absorbovaná látka	25
Acer	14
acidita	5
Actellic 50 EC	21
Actellic spray	21
Aesculus hippocastanum	14
agáve	14
Agrolatest	23
agronom	5
Agroperlit	23
agrotechnika	5
akaricidy	29
akát	14
aklimatizace	25
akné	29
aksamitník rozkiaditý	14
akupunktura	29
Allin	12
alpinum	14
altán	14
Amarant	14
anaerob	5
Anthio	21
antropogenní krajina	25
apoplexie meruněk	17
aranžma	14
aranžovat	14
Arborol M	21
architektonika	14
architektura	14
Aristolochia	14
aróma	5
artyčok	19
aspekty ochrany přírody	25
atriová zahrada	14
atrium	14
B	
bakteriofág	5
bakteriösa	5
balzám	5
balzám stromový	21
bambus	14
bankovka	14
Bathurin 82	21
belveder	14
Berberis vulgaris	14
Betula verrucosa	14
bezpečí	25
biocentrum	25
biochemie	5
bioekonomické kritérium	25
biogenní prvky	12
biogeochemie	5
biokatalyzátory	29
biokoridor	25
biokosmetika	29
biologická dostupnost látky	25
biologická ochrana	25
biologická produktivnost	25
biologická válka	25
biologické hodnocení krajiny	25
biotín	29
Borax	12
borka	8
bosket	14
botritida	17
brána vstupu škodlivin	25
brokolice	19
brousek břidlicový	23
brousek na kosy a srpy	23
brut	15
brylka	8
Buxus	15
bylinný stonek	8
C	
celer řapíkatý	19
celulóza	5
certifikát	5
Cyklamen europaeum (brambořík perský)	15
cypřiš	15
cytosporiözy ovocných dřevin	17
Č	
čekanika salátová	19
česáček na ovoce	23
četný list	8
člen květní	8
D	
dávka látky	25
DDT	5
defekt	5
deformace	5
demineralizace	5
dendrologie	5
deratizace	5, 29
detail	15

deutzie	15	Herbapon	12
dezinekte	29	hlávka (strboul)	8
diferencování	5	hnojení postřikem na list	12
Digitalis purpurea	15	hnojivé závlahy	12
děrnatá tobolka	8	hnůj	12
dřeviny	8	hodnocení rizika škodlivin	25
dominanta	15	hortenzie	15
douglaska	15	hostitel	8
drobtořitá struktura půdy	12	hrábě švédské planžetové	23
durman obecný	15	hroznovitá květenství	8
dužen	17	hůlky zahradnické	23
dvoubatrě tyčinky	8	hustota populace	25
dvoumocné tyčinky	8	hydrofyt	5
dvůrek	8	hygiena	5
E		CH	
ekologická stabilita krajiny	25	Chemstop I.	21
ekzém	29	chinin	5
Elocron 3% popraš	21	chlorofyl	6
erika	15	chlompě	8
esovitý oddenek	8	chloróza	6
estetika	5	chmýří	8
exot	5	chřest	19
exotický	15	chování člověka v přírodě	25
expozice látek	25	chronická expozice látek	26
F		chronický účinek látek	26
Fademorf EK 20	21	chryzantéma (správně kopretina indická)..	15
farma	5	I	
fenykl sladký	19	ibišek lékařský	15
fikus	15	iluze	6
flóra	5	inkrustované osivo	19
Flortisyn	23	J	
flos (těž flór)	5	jabloňové pláne	17
folie černá (mulčovaci)	23	jabloňový semenáč	17
forma	3	jahoda	8
Formitox	21	jalová rostlina	8
forzýtie	15	janče	17
frézie	15	jařmo	3
fylokládie	3	jarovizace	6
fytoenologie	5	jednobatrě tyčinky	8
fytopatologie	5	jednocení	19
G		jednoduché květenství	8
gen	5	jehličnan	8
geografické prostředí	25	jmenovky	23
geotropismus	5	joule (džau)	6
gladiola	15	K	
glycerin	5	kacení dřevin rostoucích mimo les	26
Gramix	12	kadeřávek	19
gumóza	17	kadeřavost	17
H		kana indická	15
heika	15	kapilarita	6
herbař	5	kapiláry v půdě	12

karbolin	6	levotočivý stonek	9
kardy	19	lexikon	6
Karathane	21	lilákový květ	9
karoten	29	limonen	6
karoteny	6	listence	9
kastrace	6	lokalita	6
katar	29	lopatka sázecí	23
katastr	6	lupiny	3
kefír	6	M	
kejda	12	Mahonie cesminolistá (Mahonia	
klasovitý hrozen	8	aquifolium)	16
křivolaký list	9	makovice	9
kolénko	8	malina	9
kolík opěrný dřevěný	23	mangold	19
kolík sázecí z plastu	23	marináda	6
kompostování	12	melanin	6
kompozice	15	meloun cukrový	19
koniferin	12	meloun vodní	19
kontrast	6	meruzalka zlatá	17
konzumní zralost	17	Metation E 50 (organofosfát)	21
koruna stromu	8	míchání hnojiv	12
kosodřevina	8	mišek	9
kožovitý obal	8	Mikrocia A	12
kracovitý list	9	mikroorganismy půdní	12
krajina	26	mimokořenové přihnojování	12
krajoběžná žilnatina	9	minerální hnojiva	12
krecht	19	mléčnice	9
kritické období	26	mnohobratře tyčinky	9
kriticky ohrožené druhy, silně ohrožené		mnohomanželné rostliny	9
druhy a ohrožené druhy	27	monosacharid	6
kritický účinek látek	26	Monstera	16
krovky	9	motiv	6
kružel	9	motýčka kypčící typ S (srdcovka)	23
kryptomerie	16	mrtvice	17
kumarin	9	mycelium	6
Kumatox	21	mykologie	6
Kuprikol 50	21	myrobalán	17
květináče z umělé hmoty (kulaté)	23	N	
květní obaly	9	nadvinutý list	9
květostas	17	Národní parky	27
kypčič rotační dvouřádkový	23	naturálie	6
kypčič rotační jednořádkový	23	nebezpečnost látky	26
kyseřina citrónová potravinářská	23	nehet (v květu)	9
L		nejzasší přípustné znečištění	26
laločnatý list	9	nektar	6
lanoín	6	nesouměrnost částí těla	9
lapač feromonový deltastop CP	23	nikotin	29
ledek amonný s vápencem	12	Nitrosan 25	21
léčivé rostliny	29	Niva zrna	21
letorost	17	nivelace	16
levandule	16	nukleus	6

O	
obaleč jablečný	17
obalíček	9
oběh vody v přírodě	26
OEM	12
obnova přírodních zdrojů	26
obvodové květy	9
ocasaté nažky	9
ochrana krajiny	26
ochrana stromků proti okusu	23
odění	9
ojíněná část rostliny	9
Oleoekamet a Oleoekalux	21
Ophtal	29
oranžérie	16
orchideje	16
organismus	6
orgány ochrany přírody	26
Orthocid 50	21
osten	9
ostěra	9
ostruha	9
ostružina	9
ouško	10
ozimé rostliny	10
označení zvláště chráněných území a památných stromů	26
ozón	6
P	
pakorunka	10
palice	10
palisáda	16
palisty	10
palmeta	17
panašovaný list	10
parazitologie	7
park	16
pařeništní zemina	12
partenokarpie	17
páska roubovací	23
past na myši (dřevěná)	23
patro rostlinné (etáž)	17
pavéza	10
paždí listů	10
pecka	10
peckovice	10
pekingské zelí	19
pelargonie	16
perény	16
pestík	10
pikanta	23
pilatka jabloňová	17
Pirimor	22
placebo	29
planá rostlina	10
plečkování	19
plečky rámečkové	24
plevy	10
plodonosné dřevo	17
plotovina z umělé hmoty	24
podnož	17
podplodina	18
postřikovač "Regenpilz"	24
práh škodlivin	26
prahový limit	26
prchavý kalich	10
produkt	7
prvky stopové	13
předpěstovaná sazba	19
přepichování	19
přeslen	10
přilba	10
přímé výsevy	19
připustný denní příjem látek	26
přisedlé listy	10
ptáčnice bělokorá (lesní)	18
půdní částice	13
R	
rafinace	7
reaklimatizace	26
rekultivace	7
remontantní rostliny	16
reprodukce přírodních zdrojů	26
reveň rebarbora	19
riziko	26
Rhododendron	16
růžice listů	10
rukavice pracovní	24
rychlení zeleniny	19
Ř	
řádkovač	24
S	
sacharóza	7
sadbovač panelový	24
salla terrena	16
salmonelóza	7
saprophytické organismy	10
Saprol	22
sazeč cibulovin	24
sekvojovec obrovský	16
Septonex	29

seznam chráněných druhů rostlin	
a živočichů	27
siláž	7
síťnatá žilnatina	10
Síra sfínx	22
síran amonný	13
síran draselný	13
síran hořečnatý (hořká sůl)	13
síran měďnatý (modrá skalice)	13
sklizeň jednorázová	20
sklizeň postupná (též probírkou)	20
složený list	10
spodní semeník	10
společenstvo organismů	27
stimulátor růstu	13
stopka	10
strojek secí jednořádkový nastavitelný	23
středové květy	10
sůl draselná	13
Sulikol K	22
Sulka	22
svazek	10
systémové účinky látek	27
Š	
šafrán Heufferův	16
šťětina	10
švestkový odkopek	18
švestkový semenáč	18
T	
taceta	16
tamaryšek	16
tatebana	16
technologická zralost	18
technologie	7
Tenoran	22
terč	10
terminální část rostliny	11
termoperiodika	20
tetanus	29
Topsin	22
toulec	11
toxikologie	27
Travex	22
trojspon	20
Tsuga (přesně <i>Tsuga americana</i>)	16
túje	16
typová podnož	18

Ú	
úžeh	29
úpál	29
úplavice	29
ústroj (organ)	11
V	
vajgélie	16
vajíčko	11
vápenec	13
vápnění půd	13
variabilita	7
Vegaflor	13
vidlan	11
vijan	11
vrcholík	11
vřetenó	11
vstřicné listy	11
Výběr některých zvláště chráněných území (do roku 1995)	27
vypylení	11
vyštipování rajčat	20
výtrusnice	11
významný krajinný prvek	27
vzduch v půdě	13
vzlinání vody v půdě	13
Z	
zahradnické zeminy	20
zarývání hnoje	13
zasolování půdy	27
zaštipování rajčat	20
Zeazin 50	22
znečišťovatel	27
zobánek	11
zóna	7
zoocenologie	7
zoochorní rostliny	7
zoogamie	7
Ž	
žahavý chlup	11
žalud	11
žebro	11
želé	7
živiny	13
živný roztok	17
žlázky	11

LEXIKON II. DÍL

pro mladé a začínající zahrádkáře

RNDr. Josef Klimeš, PaedDr. Jiří Froněk

Návrh obálky, grafická úprava, technický redaktor: Ing. Miloš Kožešník
Vydal Český zahrádkářský svaz - komise pro práci s mládeží
v nakladatelství Květ, Rokycanova 15, 130 00 Praha 3
jako účelovou publikaci pro děti a mládež v roce 1997

Sazba Bohuslav Křeček.
Vytiskla tiskárna David Humpolec.
Vytisknuto na recyklovaném papíru.

ISBN 30-85362-31-7

ISBN 80-85362-31-7